

E · R · · O

Grand final

AILE ASSZONYI sopran

KAI RÜÜTEL metsosopran

MATI TURI tenor

EGILS SILIŅŠ bass

Eesti Filharmoonia Kammerkoor

Koormeister Lodewijk van der Ree

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Orkestri kontsertmeister Robert Traksmann

Dirigent OLARI ELTS

3. juuni 2021 kell 12.30 – Grand final. Sümfooniline lõuna
(kavas Beethoveni 9. sümfoonia)

4. juuni 2021 kell 18 – Grand final. Hooaja lõppkontsert
Estonia kontserdisaal

AILE ASSZONYI sopran

KAI RÜÜTEL metsosopran

MATI TURI tenor

EGILS SILIŅŠ bass

Eesti Filharmoonia Kammerkoor

Koormeister Lodewijk van der Ree

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Orkestri kontsertmeister Robert Traksmann

Dirigent OLARI ELTS

Jüri Reinvere (1971)

Katkendid ooperist “Minona” (2019, esiettekanne Eestis)

Ooperi saksakeelne libreto heliloojalt

IV pildi lõpp

VI pilt. Ooperi finaal

vaheaeg

Ludwig van Beethoven (1770—1827)

Sümfoonia nr 9 d-moll, op. 125 (1822—1824)

I osa: *Allegro ma non troppo e un poco maestoso*

II osa: *Molto vivace*

III osa: *Adagio molto e cantabile*

Mirjam Tally (1976)

“Lament” (2013, esiettekanne Eestis)

Ludwig van Beethoven

Sümfoonia nr 9 d-moll, op. 125

IV osa: *Presto*

(tekst Friedrich Schiller)

Otseülekande teevad Klassikaraadio, ERSO TV (erso.tv)

ja EPCC TV (epcc.tv) ning salvestised on ka järelkuulatavad ja –vaadatavad.

Ludwig van Beethoveni portree. Autor Joseph Karl Stieler, 1820.

Jüri Reinvere (1971)

Katkendid ooperist “Minona” (2019, esiettekanne Eestis)

Tähistamaks Ludwig van Beethoveni 250. sünniaastapäeva, oli aasta 2020 kuulutatud rahvusvaheliseks Beethoveni aastaks. Selle hiiglasliku muusikaprojekti egiidi all oli kogu maailmas planeeritud tuhandeid kontserte, filmiprogramme, sümposioone, temaatilisi näituseid, loenguid, sarjade kaupa raadio- ja telesaateid, ilmusid mitmed uued Beethoveni biograafiad, samuti uued väljaanded varasematest. On raske hinnata, kui palju kavandatust üleilmse pandeemia tõttu kujunenud situatsioonis realiseerus või alternatiivina veebi teel kuulajas- ja vaatajaskonna leidis või siis hoopis hilisemasse aega edasi kandus. Ka Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri kavandatud Beethoveni loomingute ettekanded realiseerusid osaliselt veebiülekannetena, kuid mitmest kaalukast kontserdist (hooaja avakontsert, “Beethoven ja Kotzebue”, nüüd hooaja lõpetamine) sai publik ka vahetult osa. Suurima lüngana jäi detsembris ära Beethoveni ainsa ooperi “Leonore” esiettekanne Eestis, kuid loodetavasti saab see teoks juba lähiaastatel.

Jüri Reinvere ooperi “Minona” lavaletulek Regensburgis 2020. aasta 25. jaanuaril, paar kuud enne teatrimajade sulgemist Saksamaal, oli asjaolude õnnelik kokkusattumus, kusjuures pooled kavandatud etendustest jõuti publiku ette tuua. Saksa meedias ilmunud arvustustest võib lugeda muuhulgas: “Jüri Reinvere ooperi “Minona. Ein Leben im Schatten Beethovens” (“Minona. Elu Beethoveni varjus”) esiettekandega, looga helilooja ja Josephine Brunsviki oletatavast tütrest, on Regensburgi teater andnud alanud Beethoveni aastale oma aktsendi. /.../ üheks õhtuks näib Regensburg saanud Saksa muusikateatrimaailma keskmeks”. Ja teisel kirjutati: “Jüri Reinvere toob ooperiga “Minona” Regensburgis lavale ühe saladusrikka peatüki Beethoveni elust”. Bonnisis asuva Beethoveni maja direktor Malte Boecker kirjeldas ooperit kui “üht ulatuslikumat ja nõudlikumat teost kõigi Beethoveni aasta uute kompositsioonide seas” /.../ ja nimetas seda “moodsaks tervikkunstiteoseks” (*Gesamtkunstwerk* wagnerlikus tähenduses). Reinvere enese sõnul nimetati “Minonat” rahvuslikus raadios ja ajakirjanduses Beethoveni aasta “originaalseks ja julgeks alguseks”.

Helilooja on öelnud: “Kuna libreto põhineb teaduskirjandusel ja arhiivmaterjalidel, võeti “Minonat” teaduslikult tõsiselt, ehkki ooper on kunstiteos, mitte uurimus. /.../ Ma olen kunstnik ja minu ooper ei püüa tõestada, et Minona oli Beethoveni tütar. Aga ma ei tahtnud ajaloolistest asjaoludest ka liiga kaugele eemalduda. Paljude sakslaste jaoks oli “Minona”

üllatus, sest see jutustab Beethovenist väljaspool kõiki Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni klišeesisid. Bonni, Pariisi ja Viini asemel lähenevad ühtäkki Praha, Viin ja Tallinn. Kangelaslike meeste asemel näeb ebatavalisi naisi.” Igal juhul on leitud, et ooper avab ühe väga intrigeeriva episoodi Beethoveni elus.

Jüri Reinvere on nüüdisaja ooperimaailmas kahtlemata tuntuim ja enim kõneainet pakkunud eesti helilooja. Tema ooperite helikeelt on nimetatud uusekspressionistlikuks, leitud, et helilooja on oma teostes ühendanud modernistliku ja traditsioone väärtustava lähenemise, selles on teadlik suhestumine Richard Straussi ja Wagneri pärandiga. Tähelepanuväärne on seegi, et just ooperižanris on Reinvere saanud avada oma mitmekülgse ande erinevad tahud, olles kõigi oma lavateoste libreto autor.

2012. aastal valmis Jüri Reinverel Soome Rahvusooperi tellimusel soomekeelne ooper “Puhastus”, mille libreto kirjutas helilooja Sofi Oksanen romaani “Puhdistus” põhjal. Teose sündmustik leiab aset Eestis stalinistliku repressiooni aastail 1949–1950. See on lugu poliitilistest valikutest ja nende traagilistest tagajärgedest. Reinvere teine ooper “Peer Gynt” valmis 2015. aastal Norra Rahvusooperi tellimusel. Lähtudes küll Ibseni draamast, kõneleb see tänapäeva valusatest teemadest — Euroopa kultuuri allakäigust, terrorismist. 2015. aastal pälvis Jüri Reinvere Eesti riikliku kultuuripreemia ooperi “Peer Gynt” eest ning 2020. aastal ooperi “Minona” ja väljapaistva loomingu aasta eest. Jääb üle vaid oodata, et oma tunnustust Reinvere ooperitele saab peagi jagada ka meie publik.

Reinvere looming tervikuna käsitleb eksistentsiaalseid teemasid, ajaloo ja kultuuri, looduse ning inimühiskonna seoseid lahti mõtestades, ka aktuaalsetel poliitilistel teemadel sõna võttes. Oma vaimsete teejuhtide hulgas nimetab Reinvere sageli kahe — eesti–rootsi pianisti ja kirjaniku Käbi Laretei ning rootsi filmi- ja teatrilavastaja Ingmar Bergmani nime, kes suunasid ka tema kirjanduslikku tegevust. Reinvere esseistikat on ilmunud soome, eesti ja saksa ajakirjanduses (sh Frankfurter Allgemeine Zeitung). 2017. aastal pälvis ta Enn Soosaare eetilise esseistika preemia.

Jüri Reinvere õppis aastail 1979–1990 Tallinna Muusikakeskkoolis klaverit Virve Lippuse ja kompositsiooni Lepo Sumera juhendamisel. Kompositsiooniõpinguid jätkas ta 1990–1992 Varssavi Chopini–nimelises muusikaakadeemias Zbigniew Rudziński juures. Aastatel

1992–2005 elas Reinvere Soomes, kus kulgesid kompositsiooni- ja teoloogiaõpinguid. 2004. aastal lõpetas ta Sibeliuse akadeemia magistrikraadiga kompositsiooni erialal. Tema juhendajad olid Veli-Matti Puumala ja Tapio Nevanlinna. Tudengiaastail töötas Reinvere organistina Lahtis, tegi ajakirjanikuna kaastööd Soome ja Eesti raadiojaamadele, kirjutas dokumentaalfilmide stsenaariume ja oli tegev filmiproduktendina. Aastatel 2001–2003 tegi ta koostööd Michaela Fünfhauseniga Berliini Kunstide Akadeemias. Aastast 2005 elab Reinvere alaliselt Saksamaal, Berliinis ja viimasel ajal Frankfurdis.

Reinvere muusikaline looming on žanriderikas, siit leiame raadio- ooperi, muusikat balletietendustele, vokaal- ja kooriteoseid, erinevatele koosseisudele ansamblimuusikat, elektroonilisi kompositsioone. Olulisel kohal on ka orkestrimuusika, mis pole siinsele kuulajale päris tundmatu. 2001. aasta “Nyyd-festivalil” kõlas ERSO ja Olari Eltsi esituses tema esimene orkestriteos “Liivale kirjutatud”. Teost pealkirjaga “Und müde vom Glück, fingen sie an zu tanzen” (“... ja väsimus õnnest nad tantsima viis”) mängis Pärnus esmaettekandel Eesti Festivaliorkester Paavo Järvi juhatusel ning 2019. aastal kuuldi esmakordselt ERSO ja Mihkel Kütsoni esituses ulatuslikumat teost pealkirjaga “Enne kui Leviataan ärkab. Sümfoonilised märkmed” (“Ehe Leviathan erwacht. Symphonische Notizen”). Oluliste orkestriteoste hulka kuulub ka Göteborgi Sümfoonikute tellimusel 2018. aastal valminud “Through a Lens Darkly” (“Läbi tumeda läätse objektiiv”).

Ooperist “Minona” kõneldes tuleks peatuda mõnel ajaloolisel faktil, mis on seotud selle lavateose kangelannadega. Josephine von Brunsvikiga kohtus Beethoven esmakordselt 1799. aasta mais. Peagi sõbrunes ta kõigi selle ungari põlisaadlike hulka kuulunud perekond Brunsviki lastega, neist kaks —Thérèse ja Josephine olid sestpeale tema klaveriõpilased. Sügavam hingeline side tekkis heliloojal Josephinega, kes sama aasta juunis abiellus seisusekohaselt krahv Joseph Deymiga. Viis aastat hiljem (1804) krahv suri. Beethoveni ja lehestunud nelja lapse ema Josephine jätkuvaile kontaktidele heidavad valgust helilooja neliteist kirglikest tundeavaldustest rikast kirja, mis on kirjutatud aastail 1804—1807 ning mis avaldati alles

Josephine Brunsvik

1957. aastal. Neist peegeldub helilooja lootus kooselule, mille kustutas Brunsviki perekonna vastuseis. 1808. aastal abiellus Josephine Eestist pärit baltisaksa aadliku Christoph von Stackelbergiga. Oma päevikus tunnistab Josephine, et abiellub temaga mõistuse tahtel, mitte armastusest. Nagu esimene, ei osutunud seegi abielu õnnelikuks. Stackelbergid elasid eraldi juba aastast 1810. Parun naasis Eestisse, kus alustas aktiivset tegevust hariduselu edendajana — ta oli siinse pietistlikult range kasvatusesega koolisüsteemi üks rajajaid. 1814. aastal võttis parun naiselt nende kaks esimest tütart, 1809. aastal sündinud Marie, 1810. sündinud Theophile, ja ka 1813. aastal sündinud Minona. 1816. aastal toodi nad Eestisse,

Oletatavasti Minona von Stackelberg

kus Minona koos õe Mariega elas kuni Stackelbergi surmani 1841. Keskmine tütar oli surnud siin juba 1826. aastal.

Minonaga seotud sündmused viivad 1812. aasta Prahasse. Juuli alguses oli siia tulnud Josephine, leidmaks linnas peatunud keiser Franz I-lt toetust oma lahutustaotlusele. Viimane oli teda aidanud pärast esimese mehe surma. Beethoven omakorda oli teel kuurortlinna Teplitzisse ja teinud peatuse Prahast, et kohtuda siin ühe oma rahastaja krahvi Kinskyga. Josephine elas sugulaste Deym-Goltzide juures, Beethoven seal lähedal asuvas hotellis. Helilooja ja Josephine kohtumine oli tõenäoliselt juhuslik, kuid 3. juulil veetsid nad koos intiimses öö.

Reinvere ooperis on krahvinna von Goltz ainus, kellele naine oma kohtumisest Beethoveniga ning võimalikust rasestumisest kõneles. Legendaarseks saanud kirja "Surematule armastatule" kirjutas helilooja 6.–7. juulil Teplitzis, mõned päevad pärast nende saatuslikku kohtumist — seega üheksa kuud enne Minona sündimist 3. juunil 1813. Kirja aadressaat oli uurijate jaoks jäänud aastaks mõistatuseks. Tänapäeval vaidlustavad veel vaid vähesed, et see oli Josephine Brunsvik-Stackelberg.

Minona lugu ümbritsevad tänini küsimused ja spekulatsioonid. On tähendusriikas, et tema nime Minona anagramm on "Anonym".

Therese Brunsvick on oma mälestustes kirjutanud, et Minona oli olnud välimusest tahumatum kui teised Stackelbergide lapsed, ja mässumeelsem, tal olevat enam annet ja musikaalsust. Ka on ühes tema säilinud portrees leitud välist sarnasust Beethoveniga.

Jüri Reinvere on ooperi "Minona" ideest ja saamisloost kõnelenud mitmetes saksa- ja eestikeelses meedias ilmunud usutlustes. Ta on öelnud: "Mind huvitas 2016. aastal üha enam Josephine von Brunsvik ja tema keskne roll Beethoveni elus. Ta oli naine, kellesse Beethoven oli enam kui kaks aastakümnet kirglikult armunud. Ma arvan, et ta oli Beethoveni loomingus oluline jõud ja tema mõju on siiani alahinnatud. /.../ Siis avastasin ma, et ta oli olnud abielus mehega Eestist, parun von Stackelbergiga /.../, et

Ludwig van Beethoven

Josephine tütar Minona elas minu sünnilinnas Tallinnas.”

Reinvere käis Minona ja parun von Stackelbergi jälgi otsimas ka Tartu arhiivides, nende elupaikades Suur-Kloostri tänaval asuvas Gustav Adolphi Gümnaasiumis, kus Stackelberg õpetas, ja tollal tema vennale kuulunud Vääna mõisas.

Helilooja lähtus ooperi süžeed kujundades muuhulgas šveitsi muusika-teadlase Harry Goldschmidti järeldest. Reinvere sõnul on surematu armastatu teema Beethoveni elus teda alati paelunud. “See on nagu veelahe, mis on selgelt nähtav ka tema muusikas. Ma kaevusin sellesse teemasse, lugesin kõiki raamatuid, mis kätte sain, ja proovisin luua sellest oma arusaama. Tutvusin ka Harry Goldschmidti raamatuga “Um die Unsterbliche Geliebte” (“Surematust armastatust”, 1977), mis toob välja Josephine Brunsvik–Stackelbergi olulisuse ja käsitleb ka Minona teemat. Goldschmidt tõestab lausa kriminoloogilise detailsusega, et Josephine oli Beethoveni armastuskirjade kõige tõenäolisem adressaat. /.../ Ma olen kunstnik ja minu ooper ei püüa tõestada, et Minona oli Beethoveni tütar. Aga ma ei tahtnud ajaloolistest asjaoludest ka liiga kaugele eemalduda. Uurisin Bonni Beethoveni majas palju teaduskirjandust.”

Olgu lisatud, et üsna dokumentaalselt läheneb Minona teemale üks hilisemaid Beethoveni biograafe Jan Gaeyers, kes oma 2009. aastal ilmunud mahukas Beethoveni biograafias “Der einsame Revolutionsär” (“Üksildane revolutsionäär”) heidab valgust ka Beethoveni ja Josephine kohtumisele Prahas 1812. aasta juulis, leidmata vastuväiteid, mis seaks kahtluse alla nii kirja adressaadi kui Beethoveni isaduse.

Sündmustik, mis Reinvere ooperis hargneb, keskendub Minona eluga seotud kolmele perioodile. Esimeses vaatuses tegevustik hargneb Prahas, kus Josephine kõneleb usalduslikus dialoogis oma surnud mehe õele, krahvinna von Goltzile (sünd Deym) oma kohtumisest Beethoveniga, võimalikust rasedusest ja vajadusest selle varjamiseks pöörduda tagasi oma mehe juurde. Tulevikule mõeldes haaravad teda siseheited.

Ooperi edasised sündmused leiavad aset 1828. aastal Revalis (Tallinnas) — Stackelbergi majas, kus 15-aastane Minona ja tema vanem õde Marie kannatavad isa vägivaldse kohtlemise all, mille tulemuseks on mässumeelse Minona psüühiline murdumine. Lohutust pakub vaid klaverimäng. Beethoveni muusikasse kiindus ta juba lapseeas. Kolmandas episoodis kandub tegevustik aastasse 1870, mil möödus 100 aastat Beethoveni sünnist; Minona on tollal 57-aastane. Imaginaarses kahekõnes ooperi “Fidelio” kangelanna Leonorega,

kes ilmub kui valguskuju, ideaal-Josephine, püüab nimikangelanna oma möödunud elule tagasi vaadates leida vastuseid eksistentsiaalsetele küsimustele. Minona kätte sattunud Beethoveni armastuskirjadele toetudes jätkub ooperi viimastes piltides naise dialoog oma emapoolse sugulase Attila de Gerandoga. Siin tõdeb Minona muuhulgas: “Elust endast saab hukatus seal, kus see taganeb nõudlikust jumalast. Sest vaid tema arm toob valguse igavesse pimedusse. Võib-olla veel muusika. Kuid ... muusika on vaid jumala armu kahvatu peegeldus, värelev kui virvatuluke.” Ja teisel väljendab ta oma mõtteid: “Elada tuleb ettepoole, nii öeldakse, kuid mõista saab vaid tagasi vaadates. Tagasi vaadates pole ma keegi; Minona, nimeta sündinud, nimetuks jäänud. Nii seda sooviti. Mina mitte. Mind pole kunagi olnud. Vaid vari kesk suurte meeste ilusaid ulme. Võõras, kes pealt vaatab teiste elu.” Kusjuures päriselt on aset leidnud nii seik, et just Attila de Gerando otsis Minona palvel välja ta ema ja Beethoveni kirjad, mille Therese oli puukasti kinni naelutanud, kui ka see, et need Minonalt omakorda varastati.

Beethoven ise selles ooperis tegelasena ei esine. Küll on aga tema vaimne kohalolek tegelaste dialoogides ja sisemonoloogides lakkamatu. Tema muusikat tsiteeritakse samuti harva, erandiks Josephine nimest tuletatud aeg-ajalt korduv, omalaadse koodina mõjuv rütmikujund, mida Beethoven on alates Josephinega tutvumisest korduvalt oma muusikas kasutanud. Ooperi teise vaatuse keskel, kuldlõike kohas kõlab kõrvaltoast ooperi “Fidelio” kvartett “Mir ist so wunderbar” (“Mul tunne imehea”).

Ja lõpetuseks. Küsimusele “Fidelio” ja “Minona” seotuse kohta vastab helilooja: “Minona” on reaalsus, milles “Fidelio” ideaal purunes. “Fidelio” on abielu ülistamine. “Fidelio” on ooper “tõelisest õnnest”. Beethoveni jaoks seisnes see võimaluses seaduslikult abielluda. “Minona” räägib selle õnne ebaõnnestumisest ja tagajärgedest soovimatu lapse näol. Muusikaliselt mängib “Fidelio” “Minonas” rolli, kui ilmub kvartett “Mir ist so wunderbar”.

Küsimusele, kuidas kõlaks “Minona” kontsertlikult, vastab autor: “Kontsentreeritult ja väljendusrikkalt. “Minona” ei ole mitte ainult väline draama naiste ja meeste vastasseisust, vaid ennekõike draama peategelanna sisemuses. Minona monolooge võib kontserdil väga hästi kuulda lüüriliste mõtisklustena iseenda eksistentsist. Muusika uurib seda psüühikat, teksti ja muusika koosmäng vahendab seda sisemist draamat.”

Jüri Reinvere ooper “Minona”

4. pildi lõpp. Viin, 1870

(Ein Salon in Wien. Viele schöne Möbel. Ähnlich befinden wir uns im Nebenraum, der Festsaal ist durch die grossen Türen zu sehen. Neben unserem kleinem Raum gibt es einen weiteren, der aber etwas seltsam eingerichtet ist. Dort befindet sich auch der Sessel von Minona. Die Menschen sind prächtig gekleidet. Es wird Beethovens 100. Geburtstag gefeiert. Im Festsaal eine Büste von Beethoven.)

MINONA

“Freude!” ... das klingt fast wie eine Bedrohung.
Es gibt eine Freude, die schon jedes Kind kennt:
die Freude, sich groß zu machen,
Freude an der Macht,
aus der die Sucht nach Macht wächst.
Freude, die sich über die Toten
in der Hölle amüsiert.

ATTILA DE GERANDO

Niemand amüsiert sich doch über die Toten in der Hölle.

MINONA

Die kennen das Leben nicht, mon cousin.

ATTILA DE GERANDO

Ja, ja, das kann wohl sein...

MINONA

Das Leben ist nicht so,
wie es sich darstellt.
Wir frohlocken über schöne Dinge,
doch ihr Schwinden
zeugt die Schwermut,
wir streben nach Wissen,
doch das macht uns nur unglücklicher.
Wir wollen das Beste
und fügen damit anderen Leid zu.
Das Leben wird zum Verhängnis,
wo es sich dem strengen Gott entzieht.

(Salong Viinis. Palju kena mööblit. Tegevus toimub kõrvalruumis, läbi suurte uste paistab uhke ballisaal. Lisaks sellele väikesele toale on ka üks kummaliselt sisustatud tuba. Seal on ka Minona tugitool. Inimesed on kaunit riides. Tähistatakse Beethoveni 100. sünnipäeva. Ballisaalist on näha Beethoveni büsti.)

MINONA

“Rõõm!” ... see kõlab peaaegu kui ähvardus.
On rõõme,
mida teab iga lapski:
rõõm teha end suureks,
rõõm võimu üle,
millest rõõm võimu järele kasvab.
Rõõm, mis naerab
põrgus surnute üle.

ATTILA DE GERANDO

Mitte keegi ei naera ju põrgus surnute üle.

MINONA

Need ei tunne siis elu, mu nõbu.

ATTILA DE GERANDO

Jajaa, võib-olla tõesti ...

MINONA

Elu ei ole see,
millena ta end näitab.
Me tunneme rõõmu ilusate asjade üle,
kuid kurvastame siis,
kui need kaovad,
me püüdleme teadmise poole,
kuid saame vaid õnnetumaks.
Me tahame parimat
ja toome teistele juurde vaid häda.
Elust endast saab hukatus seal,
kus see taganeb nõudlikust jumalast.

Denn nur seine Gnade bringt uns
Licht in die ewige Dunkelheit.
Vielleicht noch die Musik.
Aber ... Musik ist nur der matte
Widerschein der hellen Gnade Gottes,
flackernd und einem Irrlicht ähnlich.

ATTILA DE GERANDO
Ich habe gefunden,
wonach Sie gefragt haben.
Die Briefe zwischen Beethoven und
Ihrer Mutter.

MINONA
Waren sie schwer zu finden?

ATTILA DE GERANDO
Ziemlich schwer.
Ich glaube, Sie sollten sie in Ruhe lesen.
Und, verzeihen Sie, wenn ich so frei bin,
Ihnen Empfehlungen zu lagen,
Sie sollten vorbereitet sein.
... Denn die Kiste, in der sie lagen,
hatte Ihre Tante vernageln lassen.

MINONA
Ich hab's gewusst. Ich hab' es gewusst!

ATTILA DE GERANDO
Sie müssen mir sagen, was Sie wollen,
ich werde es tun.
Entweder Sie geben sie mir zurück,
und ich behalte alles so,
wie Tante Therese es wollte,
... oder Sie behalten sie.

MINONA
Geben Sie sie erst mir.
Ich überlege dann, was ich damit mache.

*(Attila de Gerando übergibt die Briefe
und verlässt den Raum. Die Briefe sind
dieselben, in denen Josephine im Bild 1
geblättert hatte.
Minona schaut eifrig die Briefe.*

*Minona liest wieder die Papiere,
dann aber, erschüttert, legt sie sie weg.
Lange denkt sie nach.)*

Sest vaid tema arm toob valguse
igavesse pimedusse.
Võib-olla veel muusika.
Kuid ... muusika on vaid jumala armu
kahvatu peegeldus,
värelev kui virvatuluke.

ATTILA DE GERANDO
Ma leidsin need,
mida palusite.
Beethoveni ja
Teie ema kirjad.

MINONA
Kas neid oli raske leida?

ATTILA DE GERANDO
Üsnagi raske.
Ma arvan, et peaksite neid rahu lugema.
Ja vabandage, et võtan vabaduse
ja tihkan Teile soovitusi jagada,
aga te peaksite ette vaatama.
... Sest kasti, kust nad leidsin,
oli teie tädi lasknud kinni naelutada.

MINONA
Ma teadsin seda! Ma teadsin!

ATTILA DE GERANDO
Te peate ütleva, mida te soovite,
ma teen just nii.
Te kas annate need mulle tagasi
ja ma jätan kõik nii,
nagu tädi Theresa soovis,
... või te jätate need endale.

MINONA
Andke need esmalt mulle.
Siis mõtlen, mida nendega teha.

*(Attila de Gerando annab kirjad üle
ja lahkub toast.
Kirjad on need samad,
mida Josephine 1. pildis lehitses.
Minona loeb innukalt kirju.*

*Minona loeb kirju uuesti, kuid heidab
need siis šokeerituna kõrvale.
Ta jääb mõttesse.)*

(im Nebenraum)

SOPRAN

Mir ist so wunderbar,
es engt das Herz mir ein;
er liebt mich, es ist klar,
ich werde glücklich sein.

LEONORE

Wie groß ist die Gefahr,
wie schwach der Hoffnung Schein.
sie liebt mich, es ist klar,
o namenloser Pein!

BASS

Sie liebt ihn, es ist klar,
ja, Mädchen, er wird dein,
ein gutes, junges Paar,
sie werden glücklich sein.

TENOR

Mir sträubt sich schon das Haar,
der Vater willigt ein!
Mir wird so wunderbar,
mir fällt kein Mittel ein.

(kõrvaltoast)

SOPRAN

Mul tunne imehea,
see täidab südame.
Mees armastab mind, tean,
ma õnnelikuks saan.

LEONORE

Kui suur on oht, kes teab,
kui nõrk on lootuskiir.
Neid armastab mind, tean,
on mõõtmatu mu piin.

BASS

Ta armastab meest, tean,
su omaks, neid, ta saab,
see tubli noorte paar
kord õnnelikuks saab.

TENOR

Mul juuksed püsti peas,
ta isa nõusse jääb!
Mul tunne imehea,
ma midagi ei tea.

6. pilt. Ooperi finaal. Viin 1870

(Abstrakter Raum)

MINONA

Wo seid Ihr?
Und warum seid Ihr gegangen?
Ach, Gott, dieser Schmerz endet nie!
Nie ...
Was für ein zähes, zähes Leben!
Was willst Du von mir?
Was gibst Du mir?
Und zu welchem Preis?

*(Die Bühne füllt sich mit Menschen,
alle in alltäglichen, fröhlichen Tun.
Wir erkennen darin mehrere frühere
Szenen.)*

MINONA

Ich werde ... Was bin ich denn?
Das Leben wird ... Was war es denn?

(Tegevus toimub abstraktses ruumis)

MINONA

Kus olete?
Ja miks te kadusite?
Oo, jumal, see valu ei lõppe iial!
Ei iial ...
Kui ränk, nii ränk on elu!
Mida tahad?
Mida annad?
Ja millise hinnaga?

*(Lava täitub inimestega,
kõik rõõmsas tegevuses.
On võimalik ära tunda mitmeid
varasemaid stseene.)*

MINONA

Mina muutun ... Mis ma siis olen?
Elu muutub ... Mis see siis oli?

Gelebt werden muss vorwärts, sagt man, Aber verstehen kann man's nur rückwärts. Rückwärts: bin ich niemand; Minona, Anonym geboren, anonym geblieben. So hat man es gewollt. Nicht ich. Mich hat es nie gegeben. Nur einen Schatten inmitten schöner Träume großer Männer. Eine Fremde, die auf das Leben anderer schaut. Ein Kind, das seiner Eltern Freiheit zahlt. Ich weiß nicht, woher ich komme, weiß nicht, wer mich gewollt hat. Gott, hast Du mich gewollt? O Hoffnung, letzter Stern der Müden, Lisch aus Dein Licht! Mir galt es nie. Mich hat man nie gesehen. Lass mir das Dunkel. Es wird mich trösten.	Elada tuleb ettepoole, nii öeldakse, kuid mõista saab vaid tagasi vaadates. Tagasi vaadates pole ma keegi; Minona, nimeta sündinud, nimetuks jäänud. Nii seda sooviti. Mina mitte. Mind pole kunagi olnud. Vaid vari kesk suurte meeste ilusaid ulme. Võõras, kes pealt vaatab teiste elu. Laps, kes vanemate vabaduse eest maksab. Ma ei tea, kust ma tulen, ei tea, kes mind tahtnud. Jumal, kas sina mind tahtsid? Oo lootus, väsinu viimane täht, kustuta valgus! See pole määratud mulle. Mind pole kunagi nähtud. Jäta pimedus mulle. See lohutab mind.
--	--

Tõlkinud Heli Mattisen

Mirjam Tally (1976)

“Lament” (2013, esiettekanne Eestis)

Mirjam Tally lõpetas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia 2000. aastal Lepo Sumera õpilasena, täiendas end õpingute ajal Rauno Remme juures elektronmuusika alal, 2003. aastal omandas ta magistrikraadi. Aastail 1998–2004 tegutses ta Klassikaraadio saatejuhina, 2003–2006 ajakirja Muusika toimetajana. 2006. aasta sügisest alates elab ja töötab Mirjam Tally Rootsis, Gotlandi saarel asuvas Visby linnas.

Mirjam Tally loomingus on kesksel kohal kõla. Tema muusika on tulvil mängulisi kontraste. Selles segunevad humoristlik, dramaatiline ja poeetiline kõlakasutus. Tally varasem looming sisaldab põhiliselt kammer- ja elektroonilist muusikat, milles sageli põimuvad akustilised ja elektroonilised kõlad. Tally on oma teoste kõlapaletti rikastanud pärimusmuusika instrumentiga, näiteks sahinapuud ja kõrivoolikut kooriteoses “Puudekummardajate maa” (“Land of Tree Worshipers”), mis on kirjutatud 2015. aastal Kristiina Ehini värssidele ja nende Ilmar Lehtpere poolt inglisekeelde tõlgituina, teoses “Sinu vari” (“Your Shadow”) lisanduvad segakooriga merekarbid ja tuulekellad. Paljudes teostes on ta kasutanud kannelt, nii soolo- kui ansamblipillina.

Tally teoste hulgast võib leida orkestrimuusikat, ka erinevate soolopillidega. Teos “Turbulence” sümfooniaorkestrile (lisaks elektrikitarr, klaver ja live-elektronika *ad lib*) osales 2008. aasta oktoobris Vilniuses ISCMi aastafestivalil World Music Days ning Veneetsia biennaali rahvusvahelise kaasaegse muusika festivalil. “Turbulence” valiti rahvusvahelisel heliloojate rostrumil Pariisis 2009. aastal kümne soovitatud teose hulka. See teos pälvis Eesti Muusika Päevade (2007) ning Rootsi Kuningliku Muusikaakadeemia heliloojapreemia (2008). 2008. aastal sai Tally Rootsi Heliloojate Liidu aastapreemia (Christ Johnson–priset). Rootsi Raadio kultuuriprogramm P2 valis Mirjam Tally aastaiks 2009–2010 resideerivaks heliloojaks. 2016. aastal oli ta Eesti Kontserdi ja 2017. aastal Piteås Studio Acusticum ja Västerås Sinfonietta juures resideeriv helilooja. Aastal 2009 pälvis Tally Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali preemia. 2018. aastal sai Tally album “Interferences” Rootsis festivali “Manifestgalan“ aasta parima eksperimentaalse muusika albumi tiitli. Tally muusikat on esitatud rohkem kui 20 riigis.

Orkestriteos “Lament” kõlas esmakordselt jaanuaris 2014 Norrlands Operan Sümfooniaorkesteri esituses Rumon Gamba juhatusel Umeås, mis oli tol aastal Riia kõrval valitud Euroopa kultuuripealinnaks. Kontsert oli osa projektist “Beethoven & Beyond”, mille raames esitati pooleteise nädala jooksul kõik Beethoveni sümfooniad ning üheksa Beethovenist inspireeritud tellimusteost. Tellimustööde autorite hulgas olid Tally kõrval Sven–David Sandström (1942), Kent Olofsson (1962), Katarina Leyman (1963), Tommy Andersson (1964), Kim Hedås (1965), Mats Larsson Gothe (1965), Fredrik Högberg (1971) ja Tobias Broström (1978).

Millisest sümfooniast üks või teine helilooja lähtuma pidi, selgus loosi teel. Mirjam Tallyle sattus loosiga Beethoveni üheksas sümfoonia. Autor on teose puhul selgitanud: “Beethoveni heroiline karakter on minu jaoks üsna kauge ja samas ei soovinud ma kasutada ka selle sümfoonia tuntuimaid teemasid. Minu teose lähtematerjaliks on neljanda osa alguses olev retsitatiiv tšellopartiis, mis kordub nagu mantra kogu loo jooksul — erinevates registrites ja erinevates keelpillirühmades. Teema “saateks” on klastrid ja ülemhelide *glissando*’d, teemat katkestavad aeg–ajalt atonaalsed “fanfaarid” kombineerituna mõnede Beethoveni–järgsete mängutehnikatega nagu õhkhelid, mängimine ülitugeva poognasurvega jne. /.../ Olen arendanud enam Beethoveni lüürilist tahku, mis pole ehk tema loomingu

tüüpiline tunnusjoon, kuid leidsin, et kogu võitlus ja ilutulestik, mis sageli tema muusikat iseloomustab, tunduks selles kontekstis veidi kohatuna”. “Lament” kõlab tänasel kontserdil omalaadse tsesuurina Beethoveni üheksanda sümfoonia kolme esimese ning monumentaalse finaali vahel.

Ludwig van Beethoven

Sümfoonia nr 9 d–moll, op. 125

Vähe on heliloojaid, kes oma elu ja loominguga muusika arenguteed nõnda otsustavalt on mõjutanud kui Ludwig van Beethoven. Ja vähe on teoseid, mis oleks uudsusega nõnda esile küündiv kui tema üheksas sümfoonia.

Beethoveni näol astus 18. sajandi lõpus areenile muusik, kes loominguga kaudu kuulutas oma ajastu ideid ja pürgimusi jõulisemalt kui keegi teine. Tema maailmavaate kujundasid valgustusideaalid, Prantsuse revolutsiooni ideed.

Beethoveni elukäik näitas, kuidas saatus sundis teda võitlema loomingulise vabaduse ja sõltumatuse eest, andes talle muusika kaudu võimaluse tõestada ideaalidele truusjäämist. Muusikule ülekohtuseim füüsilise puudus — kurtus — raskendas aasta-aastalt suhtlemist kaasinimestega ning põhjustas ühelt poolt meeleheidet ja alandusi, teisalt raevukat trotsi ja protestivaimu. Tema hingelisest üksindusest, isoleeritusest kasvas kirglik soov kõnelda inimestega muusika kaudu. Helidele toeks vajas ta nüüd poeesiast tiivustatud sõna veenmisjõudu.

Üheksas sümfoonia on Beethoveni loominguga kokkuvõtte, suure arengutee võimas lõpp–akord ja samas teerajaja uude ajastusse — romantismi. Siin avardas helilooja klassikalist sümfooniatsükli kõige julgemalt.

Teos vormus pika aja jooksul. Esimesed visandid finaali “rõõmteemast” on pärit juba aastast 1793. Sama teemat kasutas ta 1808. aastal valminud fantaasias klaverile, koorile ja orkestrile op 80. Esimese osa põhimotiivi leiab 1802. aastal loodud teise sümfoonia sissejuhatusest, skertso–motiivid visandusid 1815. aastal.

Aastail 1822–1823 valmisid esimesed kolm osa ja veebruaris 1824 lisandus viimane — koorifantaasiana kujundatud finaali. Nagu varem viienda, oli ka üheksanda sümfoonia loomisel olulisem leida võimalikult karakterised lähtemotiivid, millele toetuks kogu teose konstruktsioon ning mis samas võimaldaksid ulatuslikke töötlusi. Franz Schubert iseloomustas Beethovenit tema loometee lõpul järgmiselt: “Kunst on temale saanud peaaegu teaduseks; ta teab, mida tahab ja fantaasia kuuletub tema põhjatule mõistusele.”

Teose kujunditering on väga lai, ometi on teemade algmotiiv üllatavalt lihtne, koosnedes vaid kahest noodist — tõusvast ja laskuvast kvardikäigust d–a. See on jõuliseks võrseks pea kõigile olulistele teemadele läbi teose.

Esimese osa, *Allegro ma non troppo e un poco maestoso*, algus on ebatavaline. Teema sünnib katkendlikest motiividest d–moll dominandi nootidel a–e (16 takti ilma tertsiita). Helilooja ise iseloomustas teose alguse atmosfääri sõnadega “kaos, milles elame”, Romain Rolland nägi selles “liikumatus, ähvardavat harmooniat”, Richard Wagner aga “maailma ilma röömuta”!

Teine osa, *Molto vivace*. Tavapärase aeglase osa asemel loob Beethoven kiire skertso–osa, omalaadse perpetuum mobile, milles valitseb trotslikult ärev, sünge meeleolu.

Kolmas osa, *Adagio molto e cantabile*, on ülev, harras muusika, “õnne ja rahu igatsus”, mida kohtame ka Beethoveni viimastes kvartetides.

Neljas osa jaguneb kaheks eri suurusega osaks. Instrumentaalses sissejuhatuses pörkuvad kaks kujundit: ründav “õuduse fanfaar” (Wagner) ja ägedalt vastuseisvad tšellode–kontrabasside retsitatiivid. Neile järgneb episood, kus meenutusena kõlavad eelmiste osade motiivid. Siis ilmub esmakordselt D–duurne “röömuteema” ja sellele järgnevad üksteist variatsioonid. Finaali teise osa baritonisoolo avab ulatusliku fantaasia solistidele, koorile ja orkestrile.

Friedrich Schilleri teksti on Beethoven kasutanud teatud vabadusega, mõnedest stroofidest loobudes ning mõningaid tekstiosi korranud.

Londoni Kuningliku Filharmooniaühingu tellimusel loodud sümfoonia on pühendatud Preisi kuningas Friedrich Wilhelm III–le. Teose esiettekanne toimus 1824. aasta mais Viini Õukonnateatris, juhatas Michael Umlauff. Dirigendipuldi kõrval seisev autor jälgis muusikuid trööstitus kurtuses. Londonis kõlas sümfoonia esmakordselt 1825. aasta mais.

1972. aastal kuulutati finaali lõpukoor “Ood röömule” ametlikult Euroopa Liidu hümniks. Beethoveni üleskutse vendlusele ja rahvaste ühinemisele kõlab meie päevilgi tähendusrikkana.

Maia Lilje

Ludwig van Beethoven. Üheksanda sümfoonia finaal

BASSI RETSITATIIV

O Freunde, nicht diese Töne!
sondern laßt uns angenehmere
anstimmen, und freudenvollere.

BASSI RETSITATIIV

Mu sõbrad, need helid ei passi!
Laskem pigem kõlada kaunitel
ja rõõmuküllastel!

OOD RÕÖMULE

Tekst Friedrich Schiller

Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium,
wir betreten feuertrunken,
Himmlische, dein Heiligtum.
Deine Zauber binden wieder,
was die Mode streng geteilt,
alle Menschen werden Brüder,
wo dein sanfter Flügel weilt.

Wem der große Wurf gelungen,
eines Freundes Freund zu sein,
wer ein holdes Weib errungen,
mische seinen Jubel ein!
Ja, wer auch nur eine Seele
sein nennt auf dem Erdenrund!
Und wer's nie gekonnt, der stehle
weinend sich aus diesem Bund.

Freude trinken alle Wesen
an den Brüsten der Natur,
alle Guten, alle Bösen
folgen ihrer Rosenspur.
Küsse gab sie uns und Reben
einen Freund, geprüft im Tod
Wollust ward dem Wurm gegeben,
und der Cherub steht vor Gott.

Froh wie seine Sonnen fliegen
durch des Himmels prächtgen Plan,
laufet, Brüder, eure Bahn,
freudig, wie ein Held zum Siegen.
Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium,

Rõõm, Elysioni heldus,
kaunis säde jumalaist,
siseneme, hinges helgus,
taevane, su väravaist.
Mida aeg meis lahku jaotab,
taas su hurmades on koos,
seal, kus õrnu tiibu laotad,
ärkab vendlus inimsoos.

Kes on õnne suutnud kõita,
et sai sõbraks sõbrale,
armastatud naise võita,
asugu me kõrvale.
Jah, kui ühtki hinge teate,
kes teid maa peal omaks peab!
Kui ei tea, siis jätmata peate
nuttus maha meie read.

Rõõmudega heldelt joodab
loodus kõiki olendeid,
iga hea ja õelgi loodab
leida rõõmu roositeid;
rõõm on suudlustes ja viinas,
sõpruses, mis surmas truu;
rõõmsalt roomab vagel liivas,
taevast kiidab inglisuu.

Rõõmsana kui lennul aina
päikesed on taevateil,
vennad, rõõmsail südameil
rännake te võidukaina.
Rõõm, Elysioni heldus,
kaunis säde jumalaist,

wir betreten feuertrunken,
Himmliche, dein Heiligtum.
Deine Zauber binden wieder,
was die Mode streng geteilt,
alle Menschen werden Brüder,
wo dein sanfter Flügel weilt.

Seid umschlungen, Millionen!
Diesen Kuß der ganzen Welt!
Brüder — überm Sternenzelt
muß ein lieber Vater wohnen.
Ihr stürzt nieder, Millionen?
Ahnest du den Schöpfer, Welt?
Such ihn überm Sternenzelt!
Über Sternen muß er wohnen.

siseneme, hinges helgus,
taevane, su väravaist.
Mida aeg meis lahku jaotab,
taas su hurmades on koos,
seal, kus õrnu tiibu laotad,
ärkab vendlus inimsoos.

Miljonid, me arm teid kandku!
Suudlus sulle, suur maailm!
Vennad, kaugeim tähesilm
armsast isast aimu andku!
Miljonid, teid vaomas nähti?
On sul aimu loojast, ilm?
Tähtedele suuna silm!
Tema troonib teispool tähti.

Tõlkinud Rein Sepp

AILE ASSZONYI on vabakutseline dramaatiline sopran, keda võib sageli kuulda laulmas Rahvusooper Estonia lavastustes, aga ka mitmetes teistes Euroopa ooperiteatrites.

Aile Asszonyi on õppinud laulmist Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ning täiendanud end Amsterdamis Madalmaade Ooperistuudios ja Itaalias Carlo Bergonzi eraakadeemias. Ta on pälvinud laureaadi tiitli kuninganna Elisabethi nimelisel konkursil Belgias (2004), Eesti Muusikanõukogu interpretatsioonipreemia (2007), Eesti teatri aastaauhinna (2009 ja 2012) ning SEB publikupreemia (2012).

Eesti Filharmoonia Kammerkoori ridades lauljateed alustanud lauljanna tegi oma ooperidebüüdi Despinana Mozarti ooperis “Così fan tutte” ning on laulnud veel paljusid sopranirolli Donizetti, Puccini, Verdi, Wagneri jt ooperites. Ta osales Serbia helilooja Isidora Žebeljani ooperite “Zora D” (laulis nimiosa) ja “Dve glave i devojka” (Kali roll), samuti Sofia Gubaidulina oratooriumi “Über Liebe und Hass” maailmaesiettekandel.

Aile Asszonyi lähiaja esinemisplaanidesse mahuvad Senta Wagneri ooperis “Der fliegende Holländer”, Sieglinde ja Brünnhilde Wagneri tetraloogias “Der Ring des Nibelungen” ning nimikangelannad Richard Straussi ooperis “Elektra” ja Puccini ooperis “Turandot”, teatrid, kus need lavale jõuavad, on Berliini Saksa Ooper, Rahvusooper Estonia, Saarbrückeni Riigiteater, Versailles’ Kuninglik Ooper, Tel Avivi, Leipzigi ja Frankfurdi ooperimajad.

KAI RÜÜTEL on vabakutseline metsosopran, keda seob koostöö paljude maailma ooperiteatrite, sh Londoni Kuningliku Ooperimaja, Theater an der Wieni, Hollandi Rahvusoooperi, Madridi Teatro Reali, Barcelona Gran Teatre del Liceu, Toulouse'i Théâtre du Capitole'i, Šoti, Vlaamse ja Dallase ooperiteatriga. Kai Rüütel on õppinud laulmist Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis, Haagi Kuninglikus Konservatooriumis ja Hollandi Rahvuslikus Ooperiakadeemias. Tema rahvusvaheline karjäär sai alguse aastail 2009–2011 osalemisega Londoni Kuningliku Ooperimaja juures tegutseva Jette Parkeri noorte artistide programmis, mis andis võimaluse laulda teatri ooperilavastustes (Flora – Verdi “La traviata”, Rosette ja Dorothée – Massenet’ “Manon” ja “Cendrillon”, Il daam – Mozarti “Die Zauberflöte”, Hänsel – Humperdincki “Hänsel und Gretel”). Koostöö Londoni Kuningliku Ooperimajaga jätkub praeguseni, ta on laulnud selliseid rolle nagu Meg Page (Verdi “Falstaff”), Marchesa Melibea (Rossini “Il viaggio a Reims”), Wellgunde ja Waltraute (Wagneri “Der Ring des Nibelungen”), Emilia (Verdi “Othello”). Rahvusoooper Estonias debüteeris Kai Rüütel Carmenina Bizet’ samanimelises ooperis, aeg-ajalt saab teda näha ka Ljubašana Rimski-Korsakovi “Tsaari mõrsjas”. Mainekatel kontserdilavadel, näiteks Berliini Filharmoonias, Londoni Cadogan Hallis jm on ta teinud kaasa vokaalsümfooniiliste suurteoste ettekannetel, sh Mahleri “Rückert Lieder” ja “Das Lied von der Erde”, Elgari “Dream of Gerontius”. Ees on ootamas pandeemia tõttu edasi lükkunud debüüt Londoni Filharmooniaorkestri ja Vladimir Jurowskiga, Rüütel astub üles Fricka ja Waltraute rollides Wagneri ooperis “Der Ring des Nibelungen”.

MATI TURI on üks Eesti juhtivaid oratooriumisoliste, viimasel ajal on tema loometegevuses tõusnud märgatavalt ooperirollide osakaal. Ta on lõpetanud Eesti Muusikaakadeemia koorijuhtimise erialal ja õppinud samas ka laulmist. Lauljateed alustas Mati Turi Eesti Filharmoonia Kammerkoori koosseisus, alates 2005. aastast tegutseb ta vabakutseline lauljana. 2011. aastal tegi ta oma Wagneri-debüüdi, lauldes peaosa ooperis “Siegfried” (Hollandis Eschedes resideeriv Nationale Reisopera), sellele järgnesid Siegfriedi roll Wagneri tetraloogia viimase ooperi “Götterdämmerung” lavastuses samas teatris ja Longborough Ooperifestivalil, nimiosad “Tannhäuseris” (Rahvusoooper Estonia), “Parsifalis” (Chemnitzis Ooper Saksamaal) ja “Siegfriedis” (Opera North Ühendkuningriigis), kontsertetendused Siegfriedi rolliga “Jumalate hukus” ning vürst Andrei Hovanski rolliga Mussorgski ooperis “Hovanštšina” Stuttgardi Ooperis, samuti Ismaele roll Verdi ooperis “Nabucco” Tampere-taloss, Eriku roll Wagneri ooperis “Der fliegende Holländer” Opera North’is, samuti Paul (Korngoldi “Die tote Stadt”, Soome Rahvusoooper), don José (Bizet’ “Carmen”), Alwa (Bergi “Lulu”, mõlemad Kokkola Ooperis), Mefistofeles (Busoni “Doktor Faust”, Schleswig-Holsteini Landestheater), Kalev (Puuri “Pilvede värvid”), Wallenberg 2 (Tüüri “Wallenberg”, Rahvusoooper Estonia).

Kammermuusikuna seob teda pikaajaline koostöö pianist Martti Raidega, kellega ta on esitanud ja salvestanud Mahleri, Wolffi, Schumanni, Griegi, Sibeliuse, Mart Saare ja heliloojate Kappide loomingut.

Kahel korral on Mati Turi pälvinud Eesti Kultuurkapitali aastapremia (2002, 2012).

EGILS SILIŅŠ on oodatud solist maailma parimate ooperimajade lavadel, sh Viini Riigiooper, Milano Teatro alla Scala, New Yorgi Metropolitan Opera, Hamburgi Riigiooper, Londoni Kuninglik Ooperimaja, Dresdeni Semperoper, Berliini Riigiooper ja Berliini Saksa Ooper, Barcelona Gran Teatre del Liceu, Madridi Teatro Real, Peterburi Maria Teater, Zürichi Ooperimaja, Chicago Ooper ja Müncheni Riigiteater.

Egils Siliņš on lõpetanud Läti Muusikaakadeemia, juba õige pea pärast debüüti Läti Rahvusooperis ja kümne rahvusvahelise konkursi võitu kutsuti ta esinema Viini Riigiooperisse. Erakordse rahvusvahelise tunnustuse tõi talle nimerolli esitamine Rubinsteini ooperis “Deemon” Bregenzi festivalil aastal 1997. Sellele järgnesid esinemiskutsed Tanglewoodi, Savonlinna ja Glyndebourne'i festivalidele ning alates sellest on Egils Siliņš tegutsenud vabakutselise lauljana. Egils Siliņši repertuaari kuulub üle 90 bassirolli, sh Wagneri Hollandlane (“Der fliegende Holländer”), Wotan (“Rheingold” ja “Walküre”), Wanderer (“Siegfried”), Amfortas–Klingsor (“Parsifal”), Telramund (“Lohengrin”), Kurwenal (“Tristan und Isolde”), R. Straussi Jochanaan (“Salome”), Barak “Die Frau ohne Schatten”), Orestes (“Elektra”), Rubinsteini Deemon (“Deemon”), Mussorgski Rangoni ja Boriss (“Boriss Godunov”), Gounod’ ja Berliози Mephisto (“Faust” ja “Damnation de Faust”), Verdi Jago, Scarpia ja Germont (“Othello”, “Tosca” ja “La traviata”). Dirigentidest teeb ta koostööd Marek Janowski, Christian Thielemanni, Philippe Jordan’i, Christoph von Dohnányi, Zubin Mehta, Ricardo Mutti, Neeme Järvi ja paljude–paljude teistega.

OLARI ELTS on avara rahvusvahelise haardega dirigent, kelle kirg koostada ja juhatada väga omanäolisi ja põnevaid kontserdikavasid on toonud talle tunnustuse üle maailma. Alates hooajast 2020/2021 on Olari Elts Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri peadirigent ja kunstiline juht.

Tema lavapartneriteks on Leipzigi Gewandhaus-orkester, Soome Raadio Sümfooniaorkester, Taani Rahvusorkester, Rotterdami Filharmoonikud, Hollandi Raadio Sümfooniaorkester, BBC Sümfooniaorkester, Birminghami Linnaorkester, Dublini RTÉ Orkester, Weimari Riigikapell, Prantsuse Raadio Sümfooniaorkester, Seattle'i Sümfooniaorkester, Yomiuri-Nipponi Sümfooniaorkester, Prantsuse ja Lyoni rahvusorkestrid, Luksemburgi Filharmooniaorkester, Budapesti Festivaliorkester, Ottawa Rahvusliku Kunstikeskuse Orkester, Yomiuri-Nipponi Sümfooniaorkester, Seouli Filharmooniaorkester, Melbourne'i Sümfooniaorkester jt.

Solistidest on Olari Eltsi olulisimad lavapartnerid Jean-Efflam Bavouzet, Gautier ja Renaud Capuçon, Brett Dean, Isabelle Faust, Alban Gerhardt, Martin Grubinger, Martin Helmchen, Stephen Hough, Lucas ja Arthur Jussen, Felix Klieser, Kari Kriikku, Sally Matthews, Karita Mattila, Aleksandr Melnikov, Maksim Rösanov, Baiba Skride, Lara St. John, Simon Trpčeski ja Antoine Tamestit.

Sel hooajal naaseb Olari Elts mitmete orkestrite ette, kellega teda seob regulaarne koostöö, sh Läti Rahvuslik Sümfooniaorkester, Turu Filharmoonikud, Porto Casa da Música Sümfooniaorkester, Seattle'i Sümfooniaorkester, Malaysia Filharmoonikud. Ees on ootamas ka debüüdid Wuppertali ning Quebeci sümfooniaorkestri ees.

Eriline koht Olari Eltsi repertuaaris on Erkki–Sven Tüüri ja Heino Elleri muusikal. 2013. aastal alguse saanud Elleri muusika esitamine ja salvestamine koos ERSOga on leidnud väljundi kahel Soome plaadifirma Ondine märgi all ilmunud CDplaadil (2018 ja 2019), millest värskeim pälvis aasta klassikaalbumi tiitli Eesti muusikaauhindade (2020) jagamisel ning seniste Elleri muusika salvestiste eest said ERSO ja Olari Elts 2020. aastal kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapremia. Aasta varem võitis sama tiitli Eltsi dirigeerimisel salvestatud Erkki–Sven Tüüri autoriplaat, millel “Illuminatio”, “Whistles and Whispers from Uluru” ja kaheksas sümfoonia kõlavad violasolist Lawrence Poweri, plokklöödisolist Genevieve Lacey’ ja Tapiola Sinfonietta esituses (Ondine, 2018). Eltsi varasem diskograafia koostöös Ondinega sisaldab Tüüri teoste salvestisi Tapiola Sinfonietta ja Lawrence Poweriga, viiendat sümfooniat elektrikitarrile, orkestrile ja bigbändile ning akordionikontserti “Prophecy”, samuti kriitikutelt kõrgeid hinnanguid pälvinud Detlevi ja Berio kirjutatud Brahmsi muusika seadeid, mis salvestatud koos Helsingi Linnaorkestri, bariton Michael Nagy ja klarnetist Kari Kriikkuga. Lisaks on ta salvestanud Borgströmi ja Šostakovitši viiulikontserdid Eldbjørg Hemsingi ja Viini Sümfoonikutega BISile ning Poul Rudersi viienda sümfoonia Taani Rahvusorkestriga Bridge Recordsile. ERSOga on Olari Elts lisaks Elleri plaatidele salvestanud ka Tüüri marimba-kontserdi “Ardor” (solist Pedro Carneiro, ECM, 2007 — Tüüri autoriplaat).

Ooperidirigendina on Olari Elts juhatanud Tšaikovski “Jevgeni Oneginit”, Mozarti “Don Giovannit”, “Idomeneod” jm. Ta on publiku ette toonud ka mitmed žanriülesed projektid, sh koostöös Teater NO99-ga valminud Mendelssohni–Shakespeare'i projekti, mis jõudis ka Berliini Konzerthausi lavale, ning Porto Casa da Música Sümfooniaorkestriga Bernsteini 100. sünniaastapäeva puhul live-muusikaga ette kantud Elia Kazani filmi “On the Waterfront”.

Alates aastast 2018 on Olari Elts Kymi Sinfonietta kunstiline nõustaja. Aastail 2001–2006 oli ta Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestri peadirigent, 2006–2012 Bretagne'i Orkestri kunstiline nõustaja, 2007–2010 Šoti Kammerorkestri ja 2011–2014 Helsingi Linnaorkestri peakülaaldirigent. 1993. aastal asutas ta NYD Ensemble'i. 2017. aastal pälvis Olari Elts säravate ja kaalukate ülesastumiste eest nii kodu- kui välismaistel lavadel ning eesti heliloomingu edendamise eest Eesti Kultuurkapitali aastapremia.

EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR

Peadirigent ja kunstiline juht Kaspars Putniņš

Eesti Filharmoonia Kammerkoor on kujunenud üheks tuntumaks Eesti muusikakollektiiviks maailmas. 1981. aastal Tõnu Kaljuste loodud koori ees on peadirigentidena seisnud veel briti dirigent Paul Hillier ja hollandlane Daniel Reuss ning läti dirigent Kaspars Putniņš. Alates 2021. aasta augustist on koori kunstiline juht taas Tõnu Kaljuste.

Koori repertuaar ulatub barokkmuusikast kuni 21. sajandi teosteni, eriline koht on selles Arvo Pärdi, Veljo Tormise, Tõnu Kõrvitsa, Galina Grigorjeva ja teiste eesti heliloojate loomingul. Aastakümneid on koor tegutsenud rahvusvahelises muusikaelus koos mainekate dirigentide ja orkestritega, esinemispaikadeks sellised lavad nagu Viini Kontserdimaja, Sydney Ooperimaja, Royal Albert Hall, Carnegie Hall, Walt Disney Kontserdimaja jpt. 2020. aastal valis BBC muusikaajakiri Classical Music Eesti Filharmoonia Kammerkoori kümne parima koori hulka maailmas.

Stabiilset kõrgtaset näitavad ka koori rohkem kui 70 salvestist, mida on 15 korral Grammyle esitatud ning mis on kahel korral hinnatuima plaadiuhinna võitnud. Juuni alguses lisandus EFK diskograafiasse kõige värskem album “Alfred Schnittke — Choir Concerto, Three Sacred Hymns. Arvo Pärt — Seven Magnificat–Antifons”, mille andis välja BIS Records.

Beethoveni üheksanda sümfoonia ettekandel teeb kaasa EFK laiendatud koosseis:

SOPRAN: Kristine Muldma, Hele-Mall Leego, Annika Lõhmus, Mariliis Tiiter, Triin Sakermäe, Yena Choi, Maris Liloson, Marie Roos, Helina Kuljus, Maria Melaha

ALT: Marianne Pärna, Karin Salumäe, Maarja Helstein, Anna Dõtõna, Ave Hännikäinen, Cätly Talvik, Helis Naeris, Annely Leinberg, Iris Roost, Polina Liiv

TENOR: Kaido Janke, Toomas Tohter, Raul Mikson, Joosep Trumm, Sander Sokk, Danila Frantou, Lodewijk van der Ree, Miguel Silva, Roland Liiv, Andreas Lahesalu

BASS: Aarne Talvik, Rainer Vilu, Henry Tiisma, Olari Viikholm, Gert-Heiko Kütaru, Janari Jorro, Andre Tõnnis, Siim Valdmets, Uku Joller, Geir Luht
Koormeister Lodewijk van der Ree

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER (ERSO) on vanim ja mainekaim regulaarselt tegutsev sümfooniaorkester Eestis. Orkestri ajalugu ulatub aastasse 1926 ning sarnaselt paljude omataolistega maailmas on seotud rahvusliku ringhäälingu sünni ja arenguga. Alates hooajast 2020/2021 on enam kui 100-liikmelise orkestri peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts. Senine, orkestri kauaaegseim peadirigent Neeme Järvi jätkab koostööd ERSOga eluaegse aupeadirigendina, orkestri kunstiline nõustaja on Paavo Järvi. ERSO varasemad peadirigendid on olnud Olav Roots (1939–1944), Paul Karp (1944–1950), Roman Matsov (1950–1963), Neeme Järvi (1963–1979), Peeter Lilje (1980–1990), Leo Krämer (1991–1993), Arvo Volmer (1993–2001), Nikolai Aleksejev (2001–2010) ja taas Neeme Järvi (2010–2020).

ERSO on käinud arvukatel turneedel ning osalenud mainekatel rahvusvahelistel muusikafestivalidel. Viimased olulised välisesinemised olid 2019. aastal, kui ERSO ja Neeme Järvi avasid Prantsuse Raadio maineka Montpeller' muusikafestivali ning orkester käis Kesk-Euroopa turneel, kus Neeme Järvi juhatusel esineti esmakordselt Viini Musikvereini kuldses saalis, Linzi Brucknerhausi suures saalis, Praha Rudolfinumi Dvořáki saalis ja Bregenzi Bodensee saalis ning Mihhail Gerts'i juhatusel Saksamaal Erlangenis ja Viersenis. Veel on esinetud sellistel maailmalavadel nagu Berliini Konzerthaus, New Yorgi Avery Fisher Hall (praeguse nimetusega David Greffen Hall), Peterburi filharmoonia suur saal ja Maria Teatri kontserdisaal, Kölni filharmoonia, Helsingi Musiikkitalo, Stockholmi Berwaldhallen jt. Vaatamata keerulisele ajale sai ka 2020. aastal teoks üks välisreis – augusti lõpus andis ERSO Kaspar Männi juhatusel kaks kontserti Lätis Cēsise Vidzeme kontserdisaalis, solistiksi oli pianist Andrejs Osokins.

ERSO plaadistuste kõrget kvaliteeti on esile tõstetud mainekates klassikalise muusika ajakirjades ning sellega on kaasnenud mitmed tunnustused, millest olulisim on Eesti esimene Grammy (2004, dirigent Paavo Järvi), värskemad aga aasta klassikaalbumi tiitel 2020. aastal Eesti muusikaauhindade jagamisel Elleri sümfooniliste poemide teise plaadi eest (dirigent Olari Elts), hiljuti pälvitud kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapremia ERSO-le ja Olari Eltsile seniste Elleri muusika salvestiste eest ning maksimumpunktid BBC Music Magazine'ilt heliplaadi eest, millel soleerib Triin Ruubel-Lilleberg ja dirigent on Neeme Järvi. Suurepärase koostöö on selliste mainekate plaadifirmadega nagu Chandos, BIS, Onyx, samuti Ondine, ERP, varasematest aastatest ka Alba Records, Harmonia Mundi, Melodija.

Lisaks kohalikele raadio- ja telekanalitele on ERSO kontserte üle kandnud ka Mezzo ja medici.tv ning EBU vahendusel on need jõudnud paljudesse Euroopa raadiojaamadesse. 2020. aastal alustas tegevust ERSO TV (erso.tv), kus saab vaadata kõiki orkestri live-kontserte ning juba toimunud esinemisi.

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

Peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts

Eluaegne aupeadirigent Neeme Järvi, **kunstiline nõustaja** Paavo Järvi

Koosseis 3. ja 4. juunil 2021:

I VIIUL

Robert Traksmann
Kätlin Ivask
Nina Kawaguchi
Kirti–Kai Loorand
Astrid Muhel
Elisabeth Härmand
Merje Roomere
Danae Taamal
Kaiu Talve
Liis–Helena Väljamäe

II VIIUL

Kaido Välja
Kristel Kiik
Miina Laanesaar
Egert Leinsaar
Johanna Marie Kork
Varje Rimmel
Marlis Timpmann

VIOOLA

Liina Žigurs
Mall Help
Sandra Klīmaitē
Karin Sarv
Kristiina Välja
Mairit Mitt

TŠELLO

Theodor Sink
Katrīn Oja
Levi–Danel Mägila
Margus Uus
Maris Vallsalu
Villu Vihermäe

KONTRABASS

Mati Lukk
Regina Udod
Janel Altroff
Madis Jürgens

FLÖÖT

Mihkel Peäske
Linda Vood
Janika Lentsius

OBOE

Guido Gualandi
Aleksander Hämmikäinen
Heli Ernits

KLARNET

Taavi Orro
José Carlos Domínguez
Almela
Meelis Vind

FAGOTT

Peeter Sarapuu
Jakob Peäske
Kaido Suss

METSASARV

Mattias Vihmann
Kalmer Kiik
Kalle Koppel
Tõnu Künnapas

TROMPET

Erki Möller
István Baráth
Ivar Tillemann

TROMBOON

Andres Kontus
Väino Põllu
Johannes Kiik

TUUBA

Madis Vilgats

LÖÖKPILLID

Rein Roos
Vambola Krigul
Madis Metsamart
Lauri Metsvahi

HARF

Liis Jürgens

SA ERSO juhatause liige

Kristjan Hallik

Produktent

Daily Trippel

Orkestri mäenedžer

Marko Metsaru

Partnersuhete ja müügijuht

Kaire Taberland

Maine- ja kommunikatsioonijuht

Kärt Ruubel

Toimetaja

Maarja Kasema

Noodikoguhoidja

Meeli Lass

Disainer

Norman Orro

Personalijuht

Piret Veensalu

Pillilao juhataja

Egert Leinsaar

Lavameister

Jüri Korjus

Teekond läbi Helioru

ERSO ja EFK on staažikad Eesti esinduskollektiivid, rahvuskultuuri edasivijad ning Eesti muusikakultuuri tutvustajad üle maailma, kellel ei ole õnnestunud leida lahendust oma kodu puudumisele. Olukord, kus ei ole võimalik ka kodupublikule tänapäevases keskkonnas kontserte anda, on suureks takistuseks kollektiivide edasisele arengule.

Kui Eestis on varasemalt rohkem pildil olnud ooperi- ja balletisaali probleem, mille lahendust on aastakümneid oodatud, siis samavõrd oluline küsimus on sümfoonilise muusika esitamiseks mõeldud saali puudumine Eesti pealinnas. Tänu viimase aasta tegevustele on see teema ehk natuke rohkem ka ühiskonna teadvusesse jõudnud. Estonia kontserdisaal on ehitatud ajal, kui Eestis täismõõtmetes professionaalset sümfooniaorkestrit ei olnud. See saal on küll õnnestunud akustikaga kammermuusika, pianistide soloõhtute ja kammerorkestrite jaoks, kuid ERSO igapäevatööks jääb kõlamahult ilmselgelt väikeseks. Piltlikult võib öelda, et ERSO käib päevast päeva tööl 4 numbrit väiksemate kingadega – väljastpoolt paistab, et kingad on ju jalas ...

Seega esitasid ERSO ja EFK riiklikult oluliste kultuuriprojektide nimekirja lisamiseks kontserdimaja ideekavandi, mille nimi oli Helioru Kontserdimaja.

Kontserdimaja kavand Harjuorus. Arhitekt Villem Tomiste.

Kuna tulevikukontserdimaja teemaga on ERSO tegelenud viimased kuus aastat, siis olid teatud põhimõtted juba läbi arutatud ja mõeldud. Tulevikukontserdimaja pidi orkestri ja koori poolt vaadatuna vastama järgmistele punktidele:

1. See peaks aitama muuta võimalikult paljude üksteisega kokku sobivate kultuuritegijate tegutsemise tingimusi paremaks — Helioru kontserdimaja oleks koduks ERSO-le ja EFK-le, aga tõstaks uuele tasemele ka teiste Eesti orkestrite esinemistingimused, samuti kooride esinemis- ning harjutamistingimused.

Kavandasime majja ka kammerooperi võimekuse, mis tooks terve muusikažanri varjusurmast välja, sest kammerooperite jaoks meil korralikku esitamiskohta ei olegi. Visuaalkunstid leiaksid kindlasti uues keskkonnad sümbioosis muusikaga rakendust multimeedia ja kunstivormide ühendamisega seotud etendustel/kontsertidel. Ka konverentside korraldajad ning üritusturundajad saaksid endale väärika pinna, kus läbi viia ka riiklikult olulisi üritusi. Turistide liikumisrajad on suviti juba umbes, uus sihtkoht oleks ka selle sektori jaoks oluline, kultuuriturismi tõusvast trendist rääkimata. See kõik komplektina on oluline ka selleks, et kontserdimaja oma jooksvate kuludega saaks ise majandatud ja ei tekiks riigile lisakulusid maja halduse jaoks.

2. Järgmine riiklikult oluline kultuuriobjekt peab kindlasti olema ka külaliste jaoks pidevalt avatud, me ei vaja kingakarpi, mis ainult õhtuti ukсед avab. Heaks näiteks on Londoni South Bank Centre, kus linnarahval ja turistidel on ka kontserdivälisel ajal tegevust — seal on kohvikud, restoranid, avalikud alad ja kogu keskus toimib avaliku ruumina. Eestis saaksime selliselt toimivas avalikus ruumis veel välja tuua Eesti muusika eduloo nii väljapanekute, muusikapoe, Eesti Muusika Infokeskuse avatud pindade ja palju muuga. Kontserdimaja peab funktsioneerima kaubanduskeskustele vastanduva, kultuurilise tõmbekeskusena.

3. See on juba paljude uute objektide puhul reegliski saanud, aga peab välja tooma, et uus kontserdimaja võiks kajastada ka meie e-edulugu. Erinevaid nutikaid lahendusi on maailma uute kontserdimajade juures veel üllatavalt vähe kasutusel. Siin on üheks heaks eeskujuks Miami New World Concert Hall, kus nutikate lahendustega on tekitatud uue kvaliteediga keskkond loominguks.

Asukohtadena on olnud aasta jooksul töös nii Harjuorg kui Skoone bastion. Kuna mõlemad asukohad on ilmselgelt muinsuskaitsete piirangute vöötmes, siis tellisime mõlema asukoha täpsemateks analüüsideks eskiislahendused, mis näitaks ruumimahtude sobivust. Kuigi tegemist oli kõigest eskiisidega, siis nii arhitekt Villem Tomiste lahendus Harjuorus

kui Molumba arhitektuuribüroo lahendus Skoone bastionil, olid äärmise põhjalikkusega läbi mõeldud ning tekitasid viljaka arutelu.

Kontserdimaja kavand Skoone bastionil. Molumba arhitektuuribüroo.

Kuigi Riigikogu kultuurikomisjoni hääletuse tulemusena tuleviku-kontserdimaja idee järgmise nelja olulise kultuuriehitise hulka ei mahtunud, ei sulge me tänase “Helioru” kontserdisarja lõppkontserdiga kontserdisaali otsingute peatükki. Just Beethoveni 9. sümfoonia on olnud kavas paljude maailma kontserdisaalide avamisel ning loodame, et täna kõlav “Ood rõõmule” kannab sümboolselt ettekuulutavat sõnumit tulevikus saabuvast lahendusest.

Kristjan Hallik, SA ERSO juhatuse liige

Liitudes ERSO Sõprade Klubiga toetate Eesti esindusorkestrit ning panustate Eesti kultuuri- ja muusikaellu. Sõprade klubi liikmetele pakume mitmeid hüvesid ning kutsume neid osalema eriüritustel.

“ERSO mängib paremini kui kunagi varem ning orkestri haare on laiem kui kunagi varem. Nüüd on aeg astuda järgmine samm. Kutsume liituma ERSO Sõprade Klubiga kõiki, kelle jaoks klassikaline muusika on inspiratsiooniks, et jõuda kõrgeimate, sümfoonilise haardega mõteteni. Koos suudame ellu viia meis pulbitsevad muusikalised ideed.”

— Olari Elts

Kuidas liituda ERSO Sõprade Klubiga

I
Liituge ERSO kodulehel ERSO Sõprade Klubiga. Valige sobiv pakett, liitumiseks palun tehke makse valitud paketi toetussummaga.

Rahandusministeerium
IBAN: EE932200221023778606
Viitenumber: 3500082088

Selgitusse või liitumisvormi palun kirjutage oma e-posti aadress ja/või telefoninumber, et saaksime Teiega ühendust võtta.

II
Saatke oma liitumissoov erso@erso.ee või helistage telefonil 56 566 272.

Vaata lisa:

erso.ee/klubi

ERSO PLAADID

Rahmaninov. Klaverikontsert nr 3
Tubin. Klaverikontsertiino
MIHKEL POLL klaver
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Dirigent MIHHAIL GERTS

Dux 2021

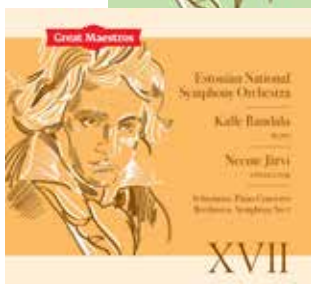
Veebruari alguses esitleti ERSO plaadikolleksiooni värskemad liiget, koostöös pianist Mihkel Polli ja dirigent Mihhail Gertsiga salvestatud heliplaati Sergei Rahmaninovi ja Eduard Tubina klaveriteostega, väljaandjaks Poola plaadifirma Dux.

Ludwig van Beethoveni 250. sünniaasta-päevaks jõudsid kuulajateni uusimad heliplaadid sarjast “Great Maestros”.

GREAT MAESTROS XVI ja XVII
Kalle Randalu klaver
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Dirigent NEEME JÄRVI

ERP 2020

XVI

Mozart. Klaverikontsert nr 27 B-duur, KV 595
Encore: Mozart Klaverikontsert nr 21 C-duur, KV 467 (II osa: *Andante*)
Beethoven. Sümfoonia nr 5 c-moll, op. 67

XVII

Schumann. Klaverikontsert a-moll, op. 54
Beethoven. Sümfoonia nr 7 A-duur, op. 92
Encore: Beethoven. Sümfoonia nr 8 F-duur, op. 93 (III osa: *Tempo di menuetto*)

Maksi-
mumpunktid
BBC Music
Magazine'lt

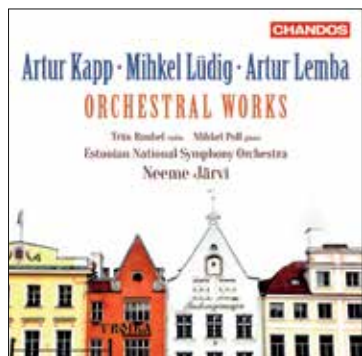
Elgar. Viulikontsert h–moll
Stenhammar. “Kaks sentimentaalset romanssi”
TRIIN RUUBEL viul

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Dirigent NEEME JÄRVI

Sorel Classics 2020

“Meil kõigil on oma lemmikesitused, kui tegemist on sellise teosega nagu Elgari viulikontsert. Aga see plaat paistab rikkaliku valiku hulgas silma, kuna paneb meid seda tuntud teost kuulama üha uuesti ja uuesti.”
Robert Hugill, Planet Hugill, 25.08.2020

“Triin Ruubel ei ole maailmas veel laialt tuntud, kuid tegemist on tipptasemel viuldajaga. Suure osa ajast tegutseb ta ERSO kontsertmeistrina, mis omakorda tagab ideaalse, loomulikult tasakaalustatud peenhäälestuse kaasmängijatega — tulemuseks on tõeliselt sümfooniline kontsert. Solisti šõuvaba sisseastumine iseloomustab kogu interpretatsiooni.”
David Nice, BBC Music Magazine, 1.10.2020

Lüdig. “Avamäng–fantaasia” nr 2

Lemba. Klaverikontsert nr 1

Lüdig. “Jaaniöö”, “Avamäng–fantaasia” nr 1

A. Kapp. “Viimne piht”, sümfoonia nr 4
“Noortesümfoonia”

TRIIN RUUBEL viul, **MIHKEL POLL** klaver
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Dirigent NEEME JÄRVI

Chandos 2020

“Lõpuks pole see lihtsalt meie muusika ja kultuuri röömustav maailmaviimine — tähenduselt on see Neeme Järvi taas teoks tehtud Eesti enesetunnetuse projekt ...”
Priit Kuusk. ERRi kultuuriportaal, 7.02.2020

Aasta
klassika-
album
2020

Heino Eller

“Öö hüüded”, sümfooniline süit
“Valge öö”, “Videvik”, “Koit”

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Dirigent OLARI ELTS

Ondine 2019

“ERSO mängib Olari Eltsi käe all täpselt nagu kellavärk, seega läbilöögi- võimeliselt, orkestrikõla on väga läbi- paistev.”

Rainer W. Janka, Klassik Heute, 15.10.19

“Soojad orkestrivärvid ja pillikõla. Imeline, silmapaistvalt homogeenne koosus. Olari Eltsi erakordselt täpsel dirigeerimisel mängivad nad küllusliku kõlapaletiga. “Öö hüüete” torm on joonistatud selge ja jõulise käega. “Valges öös” keerleb ja sädeleb orkester metsiku elegantsiga, kutsudes kõige rütmilisemates episoodides (II ja IV) esile folklooriliku stiliseeringu. Örn nimbus ümbritseb “Meenutuste” osas viiuli ja inglissarve laulvaid soolosisid. Müts maha!”

Michel Stockhem, Diapason, 1/2020

Heino Eller

Viulukontsert

“Fantaasia” viulile ja orkestrile
“Sümfooniline legend”
Sümfoonia nr 2

Baiba Skride viiul

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Dirigent OLARI ELTS

Ondine 2018

“ERSO–I on oma kaasmaalase Olari Eltsi näol maailmas laialt tuntud dirigent. Tal on õnnestunud luua analüütilised, mikroskoopiliselt detailised esitused, mis ometi alati säilitavad spontaansuse ja värskuse. Tema dirigeerimine ning orkestri pühendumus ja tehniliselt täiuslik mäng avavad suurepäraselt Elleri muusika olemuse.”

Uve Krusch. Pizzicato. 19.12.18

**Elleri muusika plaadistused
tõid ERSO–le ja Olari Eltsile
Eesti Kultuurkapitali
helikunsti sihtkapitali
aastapremia 2020**